

Het Reewild

MEDEDELINGENBLAD VAN DE *Vereniging „Het Reewild”*

5e jaargang nr. 1
februari 1988

Het Reewild

MEDEDELINGENBLAD VAN DE Vereniging „Het Reewild”

Beschermheer Z.K.H. Prins Bernhard der Nederlanden

De Vereniging „Het Reewild” stelt zich ten doel:

.....de instandhouding en verbetering van de kwaliteit van het reewild in Nederland; het behartigen van de belangen van reewildjagers in de uitoefening van het hiervoor omschreven; en ander in de ruimste zin des woords. Zij tracht dit doel te bereiken door; het bevorderen van een goed beheer van de reewildstand, onder andere door het geven van voorlichting en adviezen, het verzorgen van publikaties gericht op leden, alsmede op instanties die zich op enigerlei wijze bezig houden met of raakvlakken hebben met het reewild en/of zijn biotoop. Het verlenen van service aan leden, door hen informatie te verschaffen, met name in een uit te geven periodiek, door hun wensen en verlangens jegens elkaar of jegens de hiervoor gemelde instantie over te brengen en zo mogelijk te vervullen en door het coördineren van meningen, zodat deze voor zo veel mogelijk als uniforme beleidslijn door de vereniging tot uiting kunnen worden gebracht.

BESTUUR

voorzitter:

Jhr. M. de Savornin
Lohman,
Smidswater 2A,
2514 BV 's-Gravenhage,
Tel.: 070-643596/
070-689266.

secretaris:

Jhr. Mr. Th. W. R. M.
Serraris,
Groen v. Prinstererlaan 28,
3818 JP Amersfoort,
Tel.: 033-631833 (privé),

penningmeester:

Ir F. W. Craandijk,
Blydensteinbleekweg 20,
7523 HZ Enschede,
Tel.: 053-351667.

vice-voorzitter:

G. W. Boele,
Kamperweg 18,
8181 CM Heerde,
Tel.: 05782-2193.

A. A. M. J. Consten,
Dautzenbergstraat 16,
6411 LB Heerlen,
Tel.: 045-717150.

Drs. J. F. Erdmann,
Rembrandtlaan 15,
1231 AA Loosdrecht,
Tel.: 02158-1285.

Drs. Th. J. Litjens,
Dorpsstraat 40,
4845 CG Wageningen,
Tel.: 01693-1420,
01693-1827.

J. J. Meissner,

Dijk 4,
8131 VA Wijhe
Tel.: 05702-1255.

A. J. Mörzer Bruijns,
v. Petersom
Ramringweg 30,
8072 RA Nunspeet,
Tel.: 03412-57483.
03412-51874 (kant).

Ir. J. Poutsma
Lokveenweg 38,
9751 CK Haren,
Tel.: 050-347278.

H. Punt
Weelweg 8,
4323 LR Ellemeet,
Tel.: 01117-1235.

Ir. J. M. Seroo,
Achelsedijk 6,
3598 Bocholt (België),
Tel.: 09-3211472026.

administratie:
Mevr. J. E. van Herp,
Landjonker 19,
3834 CL Leusden,
Tel.: 033-942032.

administratie afschot:
Nic. G. Keressies,
Oenenburgweg 194,
8072 GP Nunspeet,
Tel.: 03412-53521.

beheer materiaal:
A. J. Mörzer Bruijns,
v. Petersom,
Ramringweg 30,
8072 RA Nunspeet,
Tel.: 03412-57483.
03412-51874 (kant).

slijpplaatjes:
G. J. M. Koenderink,
Lhee 96,
7991 PK Dwingeloo,
Tel.: 05219-7356.

REGIONALE ORGANISATIES

Regio "Reewildbeheer
Noord Nederland"

voorzitter: Ir. J. Poutsma
secretaris:
N. Loeröf
Tolhuisweg 30a,
9475 PG Midlare,
Tel.: 05905-4133.

Stichting Reewild
Trofeeshow Gelderse
Achterhoek (Exel)

voorzitter: D. Voûte,
secretaresse:
Mevr. C. H. Mekers,
Binnenweg 3,
7211 MA Eefde,
Tel.: 05750-12480.

Regio Limburg

voorzitter:
J. W. H. Hommen,
secretaresse:
P. Adams,
Overhaelen 8,
6081 ZD Haalen
Tel. 04759-3448.

Stichting Reewildbeheer
Overijssel

voorzitter: B. Brinkmann,
secretaris:
J. Schoonderbeek,
Meidoornstraat 16,
7497 MG Bentelo,
Tel.: 05472-228.

Vereniging „Het Reewild”
West- en Midden Brabant

voorzitter:
Drs. Th. J. Litjens,
secretariaat:
G. W. A. M. Hamel,
Assumburgstraat 14,
4834 KP Breda,
Tel.: 076-656005.

Regio Utrecht, Gooi
en Vechtplassengebied

voorzitter:
Drs. J. F. Erdmann,
secretaris:
L. P. M. J. Canjels,
Vletweide 114,
3981 AN Bunnik,
Tel.: 03405-67782.

Regio Veluwe

voorzitter: G. W. Boele,
secretaris: H. Ruseler,
Houtkampweg 12,
6731 AW Otterlo,
Tel.: 08382-1218.

Vereniging
Reewildkrant
Oost-Brabant

voorzitter:
H. A. v.d. Vleuten,
secretaris: A. J. G. v. Kuijk,
De Kranssen 21,
5581 AG Waalre,
Tel.: 04904-14624.

Provinciale
Reewildcommissie
Zeeland

voorzitter:
P. A. D. H. Diepenhorst
secretaris:
Drs. W. P. B. Nijzink,
Smokkelhoekweg 1B
4421 JH
Kapelle-Biezeling
Tel.: 01102-1846

Foto voorpagina: Ir. J. Poutsma
Girnummer penningmeester Vereniging „Het Reewild”: 813577

Redactiecommissie Mededelingenblad „Het Reewild”

Ir. H. Eikelboom, eindredacteur, Nic. Beetslaan 20, 3743 HM Baarn, Tel.: 02154-17069 - G. W. Boele, Kamperweg 18, 8181 CM Heerde, Tel.: 05782-2193. - P. H. Schneider, Jachtlaan 8, 4851 AM Ulvenhout, Tel.: 076-612293.

Druk en grafische vormgeving: Drukkerij Lulof B.V. - Postbus 100 - 7600 AC Almelo - Tel.: 05490-11011.

Het Reewild

INHOUD

Nationale Reewildtentoonstelling	2
De reewildstand in Nederland (2)	4
Ne le touchez pas	6
Korte berichten	7
Wildspiegels (2)	11
Wildspiegels (3)	12
Waarschuwing	14
Reactie (reebok, gedeeltelijk albino)	14
Verslag voorlichtingavond Noord Nederland	15
Mededelingen	16

De datum om copy voor „Het Reewild” nr. 2 - 1988
in te leveren is: 5 april 1988.

NATIONALE REEWILD TENTOONSTELLING

De Nationale Reewildtentoonstelling wordt gehouden op vrijdag 13, zaterdag 14 en zondag 15 mei 1988 in Hotel Bakker te Vorden.

Evenals tijdens de voorgaande tentoonstellingen zal het mogelijk zijn trofeën in te zenden van de diverse in ons land voorkomende grofwildsoorten: reewild, roodwild, damwild, moeflons en wilde zwijnen. Alleen die trofeën, die in Nederland in vrije wildbaan of raster in de jaren 1985, 1986 en 1987 zijn bemachtigd, komen voor inzending in aanmerking.

Alle trofeën moeten uiterlijk maandag 9 mei 1988 in Hotel Bakker te Vorden worden ingeleverd.

Inlevering van reewildgeweien kan ook bij onderstaande adressen geschieden:

J. W. Rossingh, Kielakker 10, Havelte, tel. 05214-1969

H. Meijeringh, Zuidbargerstraat 93, Emmen, tel. 05910-30618

N. Loeröp, Tolhuisweg 30a, Midlaren, tel. 05905-4133

J. Neutel, Mr. van Ekstraat 1, Haulerwijk, tel. 05161-1252

J. Spek, Boshuisweg 4, Emst, tel. 05787-1419

Ir. F. W. Craandijk, Blydensteinbleekweg 20, Enschede, tel. 053-351667

J. Brinkman, P. van Vollenhovenlaan 16, Vorden, tel. 05752-1864

F. C. J. Koker, Quadenoord 4, Renkum, tel. 08373-13071

J. W. H. Hommen, Arlo 84, Roermond, tel. 04750-18670

A. J. G. van Kuijk, De Kransen 21, Waalre, tel. 04904-4624

H. Ruseler, de Pampel, Otterlo, tel. 08382-1218

J. J. Korthuis, Het Kompas 38, Dronten, tel. 03210-12640

J. Uythoven, Dijkwater 114, Zoetermeer, tel. 079-212826

Ir. H. Eikelboom, Nic. Beetslaan 20, Baarn, tel. 02154-17069

Voor verzending naar Vorden zal dan worden gezorgd. Inlevering op genoemde adressen dient, liefst in overleg, uiterlijk 6 mei 1988 te geschieden.

Op deze adressen kunnen uitsluitend reewildtrofeeën worden afgeleverd.

Alle andere trofeeën moeten of bij Hotel Bakker te Vorden worden bezorgd of deze worden op andere wijze verzameld. Ook hiervoor geldt: uiterlijk maandag 9 mei 1988 in te leveren!

Vanaf het moment van inlevering tot dat van terugontvangst zijn alle trofeeën verzekerd tegen beschadiging, brand, diefstal en verlies; voor de reewild- en keilertrofeeën geldt als verzekeringswaarde f 200,- per stuk, voor de overige, evenals de opgezette koppen, f 500,- per stuk. Overigens: professionele bewaking waakt over uw eigendommen.

Na de sluiting van de tentoonstelling op 15 mei om 16.00 uur kunnen de trofeeën direkt worden meegenomen. Uitreiking geschiedt uitsluitend door de leden van de jury of van het bestuur. De trofeeën, die niet direkt na afloop van de tentoonstelling worden afgehaald, worden opgeborgen bij de heer

J. Brinkman te Vorden, tel. 05752-1864, waar ze na afspraak alsnog kunnen worden gehaald. Overigens verzoeken wij de inzenders dringend de trofeeën zoveel mogelijk na beëindiging van de tentoonstelling weer op te halen.

Zoals besloten tijdens de Algemene Ledenvergadering 1977 zullen de reewildgeweien, die als onjuist c.q. te jong geschoten worden beoordeeld, niet in aanmerking komen voor een herinneringsmedaille. Genoemde trofeeën zullen wel van een puntenwaardering worden voorzien. In dit verband is het absoluut noodzakelijk dat alle in te zenden reewildgeweien vergezeld gaan van de daarbij behorende onderkaken en in indien aanwezig, een namens de vereniging "Het Reewild" aan de hand van een slijpplaatje gedane leeftijdsbepaling. Verder dient bij iedere ingezonden gewei een kaartje in duplo te worden gevoegd, waarop de volgende gegevens worden vermeld:

- a. naam en adres van de inzender
- b. datum en jaar van afschot
- c. plaats van afschot
- d. naam van de schutter
- e. geschoten in vrije wildbaan of raster

Een van deze kaartjes dient stevig aan de achterzijde van het schild te worden bevestigd (eventuele schroefkoppen vrijlaten), terwijl het tweede met een koord aan een van de rozenstokken moet worden gehangen.

Het bestuur verzoekt u slechts die reewildgeweien te willen inzenden, die een gewicht hebben van tenminste 280 gram, aangezien alleen trofeeën boven dit gewicht zullen worden beoordeeld.

Wat betreft de inzending van opgezette koppen en van zeer abnormale trofeeën met een eventueel lager gewicht, kan een uitzondering worden gemaakt voor de werkelijk uitzonderlijke exemplaren.

Bij de beoordeling van reewildgeweien wordt uitgegaan van de volgende maatstaven:

- 80 - 89,9 punten, een bronzen medaille
- 90 - 99,9 punten, een zilveren medaille
- 100 - 129,9 punten, een gouden medaille

Geweien met 130 punten en hoger ontvangen behalve een gouden medaille nog een extra prijs.

Ook de trofeeën van het andere grofwild zullen op punten worden gewaardeerd. Volgens besluit van bovengenoemde vergadering zullen medailles voor het overige grofwild worden uitgereikt in overeenstemming met de C.I.C. normen (Düsseldorf 1954).

Voor roodwild zijn de maatstaven als volgt:

- 170 - 189,9 punten, een bronzen medaille
- 190 - 209,9 punten, een zilveren medaille
- 210 punten en hoger, een gouden medaille

Voor keilers zijn de maatstaven:

- 110 - 114,9 punten, een bronzen medaille
- 115 - 119,9 punten, een zilveren medaille
- 120 punten en hoger, een gouden medaille

Voor moeflons geldt:

- 185 - 194,9 punten, een bronzen medaille
- 195 - 204,9 punten, een zilveren medaille
- 205 punten en hoger, een gouden medaille

Voor trofeeën van damwild zullen eventueel medailles beschikbaar worden gesteld naar beoordeling van de jury.

Schedels, opgevuld met gips en niet-demonteerbare schedels kunnen niet op punten worden gewaardeerd. Ditzelfde geldt voor opgezette koppen, met uitzondering van moeflonkoppen.

Het bestuur houdt zich het recht voor, indien de plaatsruimte ontoereikend zou zijn, zelfstandig een selectie toe te passen op die trofeeën, die niet op punten gewaardeerd zullen worden.

Het is reewildjagers uit eigen ervaring bekend, dat soms bokken met sterk afwijkende geweien voorkomen. Wellicht zijn bij u dergelijke exemplaren aanwezig. Wij zullen op onze tentoonstelling dergelijke afwijkende exemplaren gaarne tonen. In aanmerking komen alle geweien, die een sterk van het normale karakter afwijkend beeld vertonen. Wij plegen met de eventuele inzenders daarover graag overleg. Enige hulp voor dit overleg kan reeds worden geboden, indien een beschrijving dan wel foto van het (de) afwijkende gewei(en) wordt toegezonden.

De leiding van de geweiententoonstelling berust bij de heren G. W. Boele te Heerde en Ir. H. Eikelboom te Baarn. De jury ter beoordeling van de reewildgeweien wordt gevormd door erkende keurmeesters van de Vereniging "Het Reewild". Voor de beoordeling van de overige trofeeën zijn terzake kundige keurmeesters aangezocht. Het ligt in de bedoeling de inzenders van trofeeën, waarvan een puntenbeoordeling is gemaakt, een afschrift van de beoordelingsstaat te doen toekomen.

De openingstijden van de tentoonstelling zijn:

- vrijdag 13 mei : 16.00 - 21.00 uur (tevens demonstratie keuring)
- zaterdag 14 mei: 10.00 - 18.00 uur
- zondag 15 mei : 10.00 - 16.00 uur

Vereniging "Het Reewild"

De reewildstand in Nederland (2)

(vervolg van artikel op pagina 11, "Reewild" nr. 4, december 1987)

Discussie

Wanneer blijkt dat in een Drentse boswachterij, en zeker niet een voorbeeld van de meest ideale reewildbiotoop, een dichtheid van ruim 13 stuks per 100 ha voorkomt (Ned. Jager, 1985) dan zijn onze aannames van 6 en 10 stuks per 100 ha zeker aannemelijk en dan is zelfs een hogere aanname nog te verdedigen. Uitgegaan is van gemiddelden, met andere woorden lage dichtheden in het ene gebied worden gecompenseerd door hoge dichtheden in een ander gebied. Het blijven echter schattingen. Ook ligt er de vraag of de oppervlakten waarvan is uitgegaan bij de berekening reëel zijn. Hoewel van Nederland veel in cijfertjes is uitgedrukt blijkt het toch moeilijk om exacte en recente cijfers boven tafel te krijgen. Het CBS geeft zeer grove omschrijvingen van natuurterrein, cijfers van het Staatsbosbeheer (jaarverslag 1985) komen onderling niet met elkaar overeen, cijfers van de bosstatistiek en de bodemstatistiek verschillen ook en zijn tevens een paar jaar oud. Discussie is ook mogelijk over de vraag welk terrein wel en niet geschikt is voor het reewild. Is een kwart van het naaldbos, of is een derde van het naaldbos ongeschikt, welke leeftijdsfasen moeten daarbij betrokken worden, is de helft van het natuurlijk terrein ongeschikt of is dat méér of wellicht minder?

De gemaakte keuzen zijn arbitrair en het is moeilijk om scherpe grenzen aan te geven. En verder komt reewild

óók in cultuurgebieden voor in combinatie met bos en dergelijke. Komt nog bij dat ook in de "ongeschikte" gebieden, die door ons niet zijn meegenomen in de berekening, toch wel reewild kan voorkomen. Bekend is dat reewild zelfs in, naar onze mening, marginale gebieden voorkomt.

Omgerekend naar een dichtheid betekent een territoriumgrootte van 25,7 ha voor 2 dieren een dichtheid van 7,8 stuks per 100 ha.

Bij de eerste berekening is voor verschillende type gebieden uitgegaan van 6, 8 en 10 stuks per 100 ha en wat dat betreft komen de cijfers dus goed met elkaar overeen.

Bij de standbepaling via dichtheidscijfers is bij de berekening uitgegaan van alléén bos en natuurlijk terrein en is géén rekening gehouden met combinaties van deze terreintypen met cultuurgronden.

Vandaar ook dat de door ons bepaalde stand een minimumstand wordt genoemd.

Bij de benadering vanuit de territoriumgrootte moet eigenlijk wél rekening worden gehouden met de oppervlakten cultuurgrond omdat juist gunstige voedselgebieden zeker binnen een territorium zullen vallen. Dat betekent dat de basisoppervlakte van 301.670 ha vergroot zal worden en dat de stand uitgaande van een gemiddelde territoriumgrootte van 25,7 ha (voor bok en geit samen) nog hoger uitvalt.

Met andere woorden dit is dan een bevestiging van het feit dat de stand van 23.454 stuks een minimum is.

In de discussie past ook het betrekken van de jaarlijkse toewijzing aan afschot.

In 1984 waren dat 11.338 stuks en in 1985 11.744 stuks. Normaliter wordt bij het afschot uitgegaan van de

aanwas, dat wil zeggen om de stand gelijk te houden is het afschot gelijk aan de aanwas.

Algemeen wordt in de praktijk uitgegaan van een aanwas van 30% en dat betekent dat de toewijzing dan ook 30% zou moeten bedragen van het bestand. Dat zou dan een stand inhouden van 37.793 stuks in 1984 en 39.246 stuks in 1985.

Voorwaar aanzienlijke aantallen.

Het eerder genoemde aantal van ca. 30.000 stuks is dan zo gek nog niet.

Stellen we dat dit niet reëel is en gaan we uit van een stand van 23.454 stuks, zoals door ons berekend, dan is het toewijzingspercentage in 1984 48,3% en in 1985 zelfs 50%.

Met andere woorden wordt de toewijzing voor 100% gerealiseerd dan is het snel gedaan met het reewild in ons land. Beschouwen we het gepleegde afschot dan geven de cijfers weer een ander beeld. In 1984 bedroeg het afschot 7.380 stuks en in 1985 7.164 stuks. Uitgaande van de stelling dat afschot gelijk is aan de aanwas (=30%) dan betekent dit een stand van respectievelijk 24.600 en 25.380 stuks. Maar gaan we uit van de stand gebaseerd op de berekening met de toewijzing als basis, dan wordt een afschotpercentage van respectievelijk 19,5 en 19,4% gehaald. Bovenstaande heeft twee consequenties, of de stand bedraagt circa 24 à 25.000 stuks, maar dan is de toewijzing al jaren véél te hoog en is de klacht dat het afschot niet wordt gehaald onterecht, of de toewijzing is correct, maar dan is de stand véél hoger dan algemeen wordt aangenomen en moet het afschot toenemen. Onze vraag, wat klopt hier niet?

Conclusie

Concluderend kunnen we stellen dat een stand van 23.500 stuks naar onze

mening een minimum aantal is en dat een stand van circa 30.000 stuks zeker niet onwaarschijnlijk is voor ons land. Sterker nog, de stelling dat er een nog hogere stand is zou zelfs te verdedigen zijn. En de afschottoewijzing in Nederland doet ook vermoeden dat er inderdaad sprake is van een veel hogere stand dan nu wordt aangehouden. Verder is er bij de berekening géén rekening gehouden met een combinatie van bos en natuurlijk terrein met cultuurgronden, waardoor de stand in werkelijkheid ook hoger zal uitvallen.

R.H.M. Peltzer en H.W.P.G. Berger

Literatuur

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

- *Statistiek Zakboek*, 1984, 1986;
- *De Nederlandse Bosstatistiek, deel 1, de oppervlakten bos, 1980-1983, i.s.m. Staatsbosbeheer*, 1985;
- *Bademstatistiek*, 1983, uitgave 1984.

De Nederlandse Jager,

- *Reewildshow Noord-Nederland*, 90e jrg., nr. 10, p. 231, 1985.

Mekers,

- *Reewildbeheer en afschotplanning*, *De Nederlandse Jager*, 82e jrg., nr. 5, p. 145 t/m 147, 1977.

Ministerie van Landbouw en Visserij,

- *Meerjarenplan Bosbouw*, 1984, *Staatsbosbeheer*.

Peltzer, R. H. M.,

- *Reewildinventarisaties, twee methoden met elkaar vergeleken*, *De Nederlandse Jager*, 91e jrg., nr. 23, p. 524 t/m 526, 1986.

Peltzer, R. H. M. en H. W. P. G. Berger,

- *Reewild en recreatie in de boswachterij Austerlitz*, *Staatsbosbeheer*, 1985.

Schäfer,

- *Hegen und Ansprechen von Rebwild*, 1979.

Staatsbosbeheer,

- *Jaarverslag*, 1985.

Strandgaard,

- *The roedeer (*Capreolus capreolus*) population at Kalkand the factors regulating its size*, 1972.

Uythoven,

- *Het beheer van de vrouwelijke reewildstand*, *De Nederlandse Jager*, 86e jrg., nr. 2, p. 29 t/m 32, 1981.

Vereniging Het Reewild,

- *Jaarverslag 1984 en 1985, Overzicht reeënafschot*.
- Wildschut, Daan,
- *Reeën de ruimte geven*, 1980.

NE LE TOUCHEZ PAS:

sa mère l'abandonnerait!

FÉDÉRATION DÉPARTEMENTALE DES CHASSEURS

Een attent lid zond ons deze affiche, die hij vorig jaar zag bij een bezoek aan de Franse Game Fair. Zij wekt herinneringen wakker aan de poster, die onze eigen Vereniging al weer enkele jaren geleden aan de band van een schets van Rien Poortvliet het licht liet zien. Moeten wij hieraan weer eens opnieuw aandacht schenken? H.E.

**RECTIFICATIE VERSLAG
REGIODAG 1987**

Naar aanleiding van het verslag van de regiodag in het mededelingenblad, 4e jaargang nr. 4, de volgende aanvulling ten aanzien van Noord Nederland.

De wildredder, type Horst, werkt in de praktijk, vooral bij de eerste en tweede snede gras, als het wild vluchtrijp is, uitstekend. Maar het is opvallend dat een groot aantal van de verdreven dieren 's avonds weer dekking zoekt in het gemaaid gras. Deze dieren worden dan vaak het slachtoffer van de met pennen uitgeruste schudder.

De wildredder, type Horst, is een goed instrument, maar men mag niet nalaten de dag voorafgaande aan het maaien stokken met plastic zakken in het perceel te plaatsen.

Het is wel gebleken dat de nagebouwde wildredders van een mindere kwaliteit zijn dan het origineel.

J. Poutsma

**ALGEMENE LEDEN-
VERGADERING 1988**

De leden van de Vereniging "Het Reewild" worden hierbij herinnerd aan de Algemene Ledenvergadering, die op zaterdagmiddag 14 mei in Hotel Bakker te Vorden zal worden gehouden. De agenda voor deze vergadering zal u nog worden toegezonden.

DRAGEND REEKALF (1)

In februari 1987 werd een zwak reekalf geschoten dat samen met haar broertje en moeder liep. Bij het ontweiden was ik zeer verbaasd toen

het geitkalf een reeds aardig ontwikkeld embryo bleek te dragen. De twijfel dat er misschien toch een geit geschoten was werd door de driedelige melkkies, die karakteristiek is voor een kalf, weggenomen. Het geschoten kalf woog ontweid 11 kg. Het werd vermoedelijk na de bronst beslagen en zou het tot februari normaal ontwikkelde kalf in mei / juni gezet hebben. Graag bericht aan de redactie van diegenen die zoiets ook waargenomen hebben, liefst met gewichten van moederdier en embryo.

G. W. B.

DRAGEND REEKALF (2)

In het duitse blad Jäger 1987 stond het volgende bericht.

Op het einde van januari werden in drie opeenvolgende jaren, jaarling geiten met ieder een zeer zwak kalf (3.1, 3.4 en 3.0 kg) geschoten. De Forschungsstelle für Jagdkunde und Wildschadenverhütung stelde voor de reegeiten een leeftijd van 1¼ jaar vast. Ook een vierde geschoten geit had als jaarling reeds twee kalfjes waarvan de gewichten rond de 3 kg lagen. Een dus niet onbelangrijk aantal reekalveren is reeds in de leeftijd van nog geen half jaar geslachtsrijp. Het is daarom zeker interessant om bij het ontweiden goed te kijken of een kalf reeds beslagen is, om op deze wijze meer inzicht hierover te verkrijgen. Een belangrijke vraag is echter, op welke gronden wordt een kalf beslagen: zijn ze werkelijk bronstig of worden ze door hitsige bokken gedreven tot ze eisprong krijgen en zodoende vruchtbaar worden of zijn er nog andere oorzaken. G. W. B.

P3 OF P4 ?

In de meeste jachtliteratuur wordt volgens dr. A. v. Braunschweig de fout gemaakt om de in derde positie staande kies als P3 aan te merken. Dit zou volgens de auteur niet juist zijn, want deze is volgens de ontwikkelingsgeschiedenis P4. Alleen bij wilde zwijnen komt in het blijvende gebit P1 voor. P3 is de driedelige premolaar, die bij al het schalenwild voor de M1 (eerste blijvende kies) staat. Bij herkauwers beginnen de kiezen met P2 en daarna komen P3, P4 en M1. G. W. B.

HONDEN BIJTEN GEIT DOOD

Vorig jaar juni hoorde ik tijdens de ochtendbers het blaffen van jagende honden en kort hierna het klagen van een ree. Niet veel later vond ik een dode hoogdragende geit.

Hondebeten waren getuige van een ongelijke strijd. Bij nader onderzoek werden twee kalfjes gevonden, die binnen enkele dagen gezet zouden zijn.

Loslopende honden kunnen in een jachtveld zeker in de maanden mei tot augustus een zeer hoge tol van het reewild en natuurlijk ook van overig wild eisen.

G. W. B.

JAGERS WILLEN HET WITTE BOKKALF BESCHERMEN

In Wild und Hund van 25 oktober j.l. (90e jrg. no. 15) trof ik een bijdrage van Jörg Reuter over een wit bokkalf. In zijn jachtgebied in Unterfranken (hoogte 300-500 m) is een reewildbestand van zo 3 à 4 stuks per 100 ha. (gemiddelde voor dat gebied), het wildbraadgewicht ligt

bij de bokken tussen 18 en 22 kg. Na vele aanzitten zag hij bij een ongeveer 4-jarige geit met 2 kalveren, waarvan er één, het sterkste, zuiver wit was. Zelfs de neus was niet zwart maar vleeskleurig), de klauwen beige, de lichten (ogen) roodachtig, de oren (als de zon er op viel) eveneens. In augustus zag hij de hele reefamilie weer, het kalf op ongeveer 5 meter: een zeer sterk bokkalf, dat al 3 à 4 cm lange rozenknoppen had geschoven. Het andere, normaal gekleurde kalf, was duidelijk zwakker. Interessant is nog de reactie over het witte ree bij de bevolking. Een boer uit de buurt, die het eerst het witte kalf zag, durfde in de plaatselijke herberg zijn waarneming niet te vertellen, bang als hij was niet voor vol te worden aangezien. De jagers hebben besloten het witte kalf verder in de gaten te houden, het niet te bejagen, af te wachten hoe het zich zal ontwikkelen. (P.S. Volgens de redactiecommissie, gezien de omschrijving, een duidelijke albino).

H.E.

BOKKALF MET VIJF LOPERS

Eveneens uit Wild und Hund (90e jrg. no. 15): begin september werd in de Stiermarken een bokkalf met 5 lopers geschoten. Het tweelingkalf (het andere was een geitkalf) werd voor het eerst op 20 juli gezien. Het gedroeg zich normaal, alleen die derde achterloper! Deze wipte bij het gaan met de normaal ontwikkelde mee, werd echter niet belast. Deze 3e achterloper groeide uit de binnenzijde van de linkerachterloper, in de buurt van het bekken; had een eigen gewrichtskop, alsmede knie- en

spronggewicht. De looper had klauwtjes en bijklauwtjes. Bij de eerste keer, dat het kalf gezien werd, leek de achterloper, waaruit de abnormaliteit groeide, nog evenlang als de andere intakte looper, toen het kalf geschoten werd was deze aanzienlijk korter, dus niet vol meegegroeid. Het kalf is voor preparatie en bewaring aan een museum geschonken.

H. E.

ZELDZAAM VOORKOMENDE GEBITSAFWIJKING

Wild und Hund van 20 december j.l. (90e jaargang, no. 19) bevat een foto met artikeltje (van Hr. Waltmann) over de bovenkaak van een 7 à 8 jarige geit (ontweid gewicht 16 kg), die begin oktober in het Steierse revier van een Oostenrijks jager werd geschoten. Deze bovenkaak toont een dubbele kiesvorming van de 2 voorste kiezen. Tot dusver was een dergelijk kiesbeeld onbekend. De jachtwetenschapper Dr. A. v. Braunschweig merkt hierbij op: De foto van de bovenkaak van het ree vertoont een verdubbeling aan beide zijden van de beide voorste premolaren. Deze soort afwijking is zeldzaam. Men kan zulke dubbelafwijkingen zien als een begin van de vorming van een Siamese tweeling. Maar hier hebben we te doen met slechts één orgaan, terwijl bij een Siamese tweeling zeer vele organen dubbel aanwezig zijn. En tenslotte zijn in het eindstadium van de ééneiige tweeling-verdubbeling een totale scheiding van twee complete individuen met gelijke erfelijke samenstelling aanwezig. H. E.

ONTBREKENDE OOGBOGEN BIJ TWEE JAARLINGBOKJES

In Wild und Hund van 3 januari j.l. (90e jaargang, no. 20) schrijft R. Wagner, dat hij dit jaar twee jaarlingbokjes schoot, waarvan er één, (wat hij na het afkoken vaststelde) de benige achterrand van de oogkas miste. Toevallig was twee weken eerder in dezelfde omgeving een bok overreden, die een vriend verzorgd had en die eveneens hetzelfde stuk oogboog miste. Het zouden tweelingbroers kunnen zijn. Beide bokken hadden dezelfde misvorming: het ontbreken van het achterste deel van de oogboog. Dr. v. Braunschweig merkt hierbij op: de oorzaak van het ontbreken van de oogboog is niet duidelijk vast te stellen; daar deze plek evenwel de boog is van het hersenbeen naar het jukbeen, kan het gaan om een misvorming. De vereniging van de beide beenderen ontbreekt. Het zou kunnen gaan om een abnormaliteit, die past in de ontwikkelingsgeschiedenis. Er is niets wat wijst op een beschadiging van buitenaf.

H. E.

Wildspiegels (2)

Van de rayoncommandant van het korps Rijkspolitie te Vorden, de ovmr. M. H. M. Gabriël ontvingen wij interessante gegevens over verkeersslachtoffers bij reewild, wildspiegels en opmerkingen hieromtrent.

In 1987 zijn er bij de rijkspolitie te Vorden 9 reewild auto-ongevallen bekend geworden (daarnaast verongelukte een reebok op de rails!). Van deze 9 is van 1 het geslacht onbekend, verder zijn het 3 bokken en 5 geiten.

Interessant is de verdeling over de maanden:

- 3 in januari (1 bok, 2 geiten)
- 4 in juni (1 bok, 3 geiten)
- 1 in juli (1 bok : bronsttijd)
- 1 in november (1 ree?)

Interessant is ook de verdeling naar tijdstip van de dag:

- 2 's morgens tussen 7 en 8 (1 geit, 1?)
- 2 avondschemer: januari tussen 16.15 en 17.30 (1 bok, 1 geit).
- 5 avondschemer: in zomer tussen 21.00 en 22.30 (2 bokken, 3 geiten).

Duidelijke pieken dus in de maanden januari en juni en uitsluitend ongevallen in de ochtend- maar vooral avondschemering, hoewel uitdrukkelijk hierbij vermeld moet worden dat het aantal gegevens eigenlijk te gering is voor deze conclusie's. Bij deze ongevallen was overigens geen sprake van persoonlijk letsel (voor de mens), de schade bij de betrokken personen-auto's was licht, met uitzondering van 2 gevallen, waar de schade aanzienlijk was.

Over de laatste jaren waren in de gemeente Vorden de volgende geregistreerde reewildongevallen:

1978 19	1982 12	1985 10
1979 23	1983 11	1986 16
1980 10	1984 11	1987 9
1981 13		

Van vóór 1978 zijn geen aantallen geregistreerd. Gerekend naar de toch vermelde gegevens in de nog aanwezige boeken zal dit aantal rond de 30 hebben bedragen. In 1980 zijn in de gemeente Vorden door de gemeente en rijkswaterstaat reewildspiegels geplaatst. Uitgaande van een gelijkgebleven reewildbestand is er een aanmerkelijke daling in ongevallen opgetreden. Vorden is over het resultaat goed tevreden. Het principe van de wildspiegels is als volgt: het autolicht wordt opgevangen door de langs de rijweg opgestelde wildspiegels (9 x 9 cm), die onder een hoek van 45° zijn geplaatst. De spiegel werpt dit licht onder 90° in een steeds wijder wordende baan, eerst over de rijweg en vervolgens het aangrenzende bos in. Het in de richting van de rijweg lopend wild krijgt nu het autolicht recht in de ogen en stopt. In die tussentijd passeert de auto de "wissel". Het autolicht verdwijnt uit de spiegel en het wild vervolgt haar weg en steekt, veelal na enige rust, de rijweg over.

Belangrijk zijn ook nog enkele kanttekeningen, die de heer Gabriël maakt: Tijdens de surveillances zie ik thans, dat diverse wildspiegels verdwenen en/of vernield zijn. Ook zie ik dat veel spiegels krom staan en/of ernstig besmeurd zijn, waardoor het effect in zijn geheel verdwenen is.

Nu de winter op terugtocht is, lijkt het nuttig om de in de gemeente Vorden geplaatste wildspiegels eens aan een grondige inspectie te

onderwerpen. Ik zou dan ook adviseren: te willen (doen) laten verrichten: herstel-, vernieuwings- of schoonmaakwerkzaamheden; eventueel herplaatsing van spiegels.

Uitbreiding van het aantal spiegels op daarvoor in aanmerking komende plaatsen is aan te bevelen.

Een verder terugdringen van het reewildongevallencijfer is mogelijk.

Van belang ook gelet op het Rijks Meerjarenplan Verkeersveiligheid 1987-1991.

Bij vernielde dan wel ontbrekende wildspiegels kan wat betreft de wegen, in onderhoud bij de gemeente Vorden, schriftelijk contact worden opgenomen met de heer Directeur van de Dienst Gemeentewerken te Vorden; voor wat betreft de wegen in onderhoud bij de Rijkswaterstaat schriftelijk met het Dienstkringhoofd van de Rijkswaterstaat, Postbus 124, 6950 AC Dieren.

Mogelijk kunnen ook wegbeheerders en aangrenzende jagers c.q. jachtopzieners ook in onderling overleg treden over het onderhoud, schoonmaken, etc. van deze spiegels, in het belang van de verkeersveiligheid en wildbeheer.

De redactie wil hierbij opmerken dat zij een dergelijk overleg ten aanzien van de controle op de wildspiegels van harte toejuicht. Ook een zekere vorm van samenwerking voor het onderhoud acht zij van belang. Daarbij mag evenwel niet uit het oog worden verloren, dat hier primair een taak ligt voor de wegbeheerder, hetzij gemeente, provincie, rijk of particulier.

Verder: in het voorgaande is veel aandacht geschonken aan de situatie op de landwegen. Maar hoe is momenteel de toestand op de waterwegen? Af en toe bereiken ons geluiden over toenemende aantallen verdrinkingsgevallen. Wie kan ons hiermee nadere informatie verschaffen. H. E.

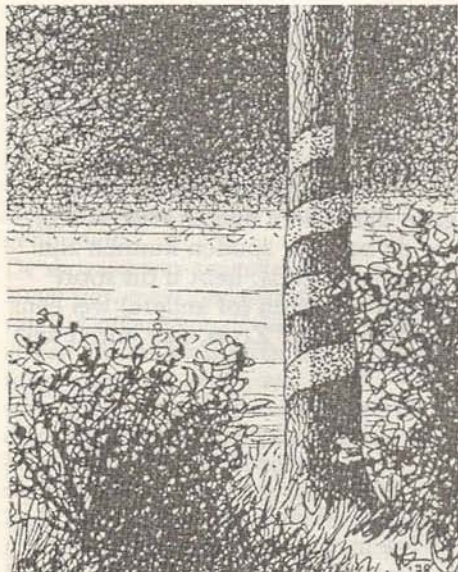
Wildspiegels (3)

Van ons lid H. Koene ontvingen wij onderstaande reactie.

N.a.v. het artikel Reewildspiegels in het decembernummer 1987 zendt ik u hierbij een bijdrage van mij uit "De Jager" van 29 september 1978 nr. 20 pag. 723:

"Als iemand verre reizen doet, zo kan hij veel verhalen". Zo ongeveer luidt het begin van een oud Nederlands rijmpje. De jager, terug van vakantie, weet altijd wel iets te vertellen over wild, toestanden en belevenissen op het gebied van de jacht. Zo ook jachtvriend Frans, die zijn vakantie had doorgebracht - hoe kan het anders dan in wildrijk gebied - in de buurt van Ingolstadt, ten noorden van München. Bij het nabijgelegen Eichstätt bemerkte hij een bijzonder soort wildspiegel: stroken staniol (aluminium-, tinfoelie), die spiraalvormig om bomen langs alle bosdoorsnijdende wegen waren aangebracht. Bij nadere informatie bleek dat deze methode dusdanige resultaten had opgeleverd, zelfs betere dan de normaal gebruikelijke kostbare spiegels, dat deze laatste in dit gebied in het geheel niet meer werden toegepast. Een andere jachtcombinant vertelde hetzelfde te hebben gezien bij Wenden in Sauerland, waaruit blijkt dat deze werkwijze al ruimere toepassing heeft gevonden en dus wel succesvol is gebleken. Een groot voordeel is naar mijn mening, dat de banden een eind hoger kunnen reiken dan de gewone wildspiegels en dus over struikbegroeiing heen kunnen schijnen, al zal de spiraal boven een zekere hoogte alleen bij groot licht optimaal effect opleveren, hoewel ook bij dimlicht toch nog wel weerkaatsing van de lampen zal plaatsvinden.

Bovendien zal, zoals op de tekening duidelijk is aangegeven, de weerkaatsing - indien niet gehinderd door te veel struikgewas - ook plaats hebben in de richting van hetzelfde bos, van waaruit het wild de weg wil oversteken en aldus een dubbel effect opleveren.

Door de overheid kunnen aanzienlijke kosten worden bespaard, vooral ook door het vervallen van de noodzakelijke periodieke schoonmaakbeurten van de lage paaltjes vanwege opstappend slijk.

De vrijkomende bedragen zouden dan op andere wijze voor de wildbescherming kunnen worden aangewend(!)

Waar geen bomen langs de weg staan, of niet op geschikte plaatsen, kunnen palen van voldoende lengte worden geplaatst, die dan op de als oversteekplaatsen meest geschikte punten worden aangebracht.

Vooraf voor de bovenvallen zou het misschien gewenst zijn dat het staniol ietwat gekreukeld is, waardoor het licht ook in benedenwaartse richting wordt gereflecteerd. Ook ontstaat

hierdoor een bewegend flikkeren, hetgeen nog meer afschrikkend kan werken.

En om moeilijk-doeners meteen al van antwoord te dienen, het volgende:

Tegen het plaatsnemen in bochten zou misschien bezwaar kunnen worden gemaakt uit verkeerstechnisch oogpunt, omdat de bestuurder dan zowel ter linker- als rechterzijde wit licht ziet gereflecteerd in plaats van het witte en rode licht van berm-paaltjes.

Daartegenover staat dat op gevaarlijke plaatsen al waarschuwingborden "overstekend reewild" zijn aangebracht (hoewel ik zelf nooit heb kunnen constateren dat een automobilist, en zeker geen motorrijder, zich van deze borden iets aantrekt door snelheid te minderen!).

De meervoudige reflecties boven elkaar zullen duidelijk als wildspiegels herkenbaar zijn en hebben bovendien het grote voordeel dat de weggebruiker telkens weer opnieuw aan het zojuist voorbijgereden waarschuwingbord wordt herinnerd.

Daar is het gebleken dat het verkeer in deze onvoldoende medewerking verleent, zal het accent nog meer moeten worden gelegd op de waarschuwing van het wild zelf. Daarom ben ik van mening dat proefnemingen zeker de geringe moeite en nog geringere kosten zullen lonen.

Het is mij niet bekend of er in ons land proefnemingen hiermee hebben plaatsgevonden en ik hoop dit door plaatsing in "Reewild" te kunnen bereiken.

Wat het vorige artikel in "Reewild" betreft, zou ik het volgende willen opmerken. De vlakke spiegels (volgens de afbeelding) zullen het

licht van auto of motorrijwiel ieder slechts in één richting weerkaatsen. Het effect van de kleine uitholling zal naar mijn mening gering zijn. Indien men nu inplaats van vlakke spiegels halfronde zou gebruiken, bijvoorbeeld door een langwerpige plaat half rond te persen en deze in stukken te zagen, ofwel een buis met een diameter van 10 à 12 cm in de langsrichting doorgezaagd enz., dan verkrijgt men bij het naderen van de voertuigen een veel sterker effect dan met de betrekkelijk kleine en in aanmaak dure werkwijze kan worden bereikt.

Harry Koene

Waarschuwing

Het is ons gebleken, dat ook anderen, naast de door de Vereniging "Het Reewild" benoemde heer Koenderink te Dwingeloo, een leeftijdsbepaling doen door middel van het maken van slijpplaatjes. Duidelijkheidshalve willen wij hier stellen, dat door de vereniging "Het Reewild" alleen die leeftijdsbepalingen aan de hand van slijpplaatjes worden erkend, die onder auspiciën van "Het Reewild" zijn gemaakt.

Reactie

Reebok, gedeeltelijk albino
In "Het Reewild" van augustus 1987 maakten we melding van een reebok, gedeeltelijk albino. Naar aanleiding hiervan berichtte ons de heer Tange, dat ongeveer 15 jaar geleden (begin

maart) in zijn veld in de omgeving van Utrecht een vrij sterk vrouwelijk kalf (ontweid gewicht bijna 12 kg) is geschoten dat "kakelbont" van kleur was: de kop blauwachtig, de romp vuurrood, de poten wit. Bij nader onderzoek bij het Itbon kwamen geen bijzondere dingen naar voren, die de oorzaak zouden kunnen zijn. Vraag onzerzijds: hebt u dit soort kleurafwijkingen (of andere) wel eens waargenomen? Zo ja, dan horen wij het graag.

H. E.

Verslag voorlichtings- avond Reewildbeheer Noord Nederland

Op 12 januari j.l. werd in Westerbork een voorlichtingsbijeenkomst van Reewildbeheer Noord Nederland gehouden.

De aanvang was aangekondigd om 20.00 uur, maar ondanks de goede wil van het organiserende bestuur moest er een Drents kwartiertje aan worden toegevoegd. De reden van deze vertraging was gelegen in het feit dat de opkomst zo overweldigend was. Maar liefst 150 belangstellenden zochten een plaats in de zaal, die te klein bleek. Hierdoor werd uitgeweken naar een zaal die dit grote aantal wel kon bevatten. Ondanks de verhuizing bleef de stemming onder de bezoekers opperbest. Voorzitter Poutsma heette de bezoekers hartelijk welkom en startte direct met zijn lezing. Leidmotief van zijn betoog betrof vooral de populatie en niet het individu.

Er is een grote interactie tussen de erfelijke factoren van de reeën en het milieu. Twee gegevens zijn naast voedsel en dekking bij reewildbeheer van belang. De hoge reproductiesnelheid geeft een sterke aanwas en de sociale organisatie bij reeën zorgt er voor dat de dieren zich verspreiden. Hierdoor ontstaat ruimtegebrek, waardoor boventallige reeën zich gedwongen vestigen in inferieure terreingedeelten.

Poutsma pleitte voor totaalafschot van sprongen in die terreingedeelten, de kwaliteit van het gebied bepaalt het afschot en niet de conditie van individuele reeën. Dit omdat selectie van "mindere" dieren in een populatie te moeilijk is. Niet alleen kennis van het reeënbestand ter plaatse, maar vooral verstand van het gebied en inzicht in biologische processen zijn van wezenlijk belang bij reewildbeheer.

De volgende inleider, de Heer H. Meijeringh, behandelde "Het afschot in het veld". Het kundig aanspreken, de juiste kalibers van de wapens, het schot en de schottkens werden door voornoemde spreker behandeld.

Een nauwe verbondenheid met het jachtveld, een grote terreinkennis, een goed ontwikkeld verantwoordelijkheidsgevoel en een "veeschattend" reeën beoordelen, ook buiten het jachtseizoen, werden door de Heer Meijeringh als voorwaarden gesteld voor een verantwoord afschot in het kader van het reewildbeheer.

Als laatste inleider trad de heer J. Neutel op met het onderwerp "Reeënafschot en het werken met de hond". De heer Neutel wees op de omstandigheden tijdens de nazoek, waarbij rust een eerste vereiste is.

De man en zijn hond moeten ongestoord hun werk kunnen doen, zonder dat ze daarbij worden afgeleid door belangstellenden. De keuze van de rashond is van het grootste belang, want lang niet iedere hond blijkt een aanleg te hebben om met een zweetspoort te werken.

Geselecteerde teckels, mits goed opgeleid, blijken uitermate geschikt te zijn voor dit werk.

Na afloop van de drie korte inleidingen was er gelegenheid tot het stellen van vragen, waarvan druk gebruik werd gemaakt.

Een aantal vragen was afkomstig van cursisten van de jachtcursus, die deze avond bijwoonden. Ze gaven uiting aan hun gevoelens van vertwijfeling.

De nieuwe informatie bleek niet helemaal overeen te stemmen met het geleerde op de jachtcursus.

In het publiek was men het er over eens dat er in de jachtcursus te weinig aandacht aan het reewild werd geschonken. Nadat veel vragenstellers tevreden waren gesteld ging iedereen om 23.30 uur huiswaarts.

J. P.

Mededelingen

Reewildtentoonstellingen

De data van de regionale reewildtentoonstellingen etc., voorzover ons thans bekend, zijn:

- Overijssel: 11-12-13 maart, in "Haverkamp", Markelo.
- Limburg: 18 maart, in herberg "De Troost", Roggel.
- Veluwe: 18-19-20 maart, in het "Aardhuis".
- Gelderse Achterhoek: 25-26-27 maart, in "Exelse Molen".
- West- en Midden Brabant: 9-10 april, hotel "Bellevue", Chaam.
- Nationale Reewildtentoonstelling 1988: 13-14-15 mei, hotel "Bakker", Vorden.

Afdeling West- en Midden Brabant

- 9-10 april 1988: Reewildbeheer-tentoonstelling. Opening op 9 april, 20.00 uur, hotel "Bellevue", Chaam.
- 23 april 1988: Inschieten + wedstrijd kogelschieten 's middags op de schietbaan te Reimerswaal. Aanmelden uitsluitend schriftelijk bij de secretaris G. W. A. M. Hamel, Assumburgstraat 14, 4834 KP Breda, tel. 076-656005. De wedstrijd beoogt één jacht-parcours, om de praktijk zo goed mogelijk te benaderen.

Noteer deze data in uw agenda!
Nadere mededelingen volgen nog per convocatie.

Unieke vakantie met het hele gezin in prachtig jachtslot in Oostenrijk

Jagen en vissen
op eigen
grond en water,
tegen
redelijke prijzen.

Gut
Ramsauhof

WILDSOORTEN:
ree, hert, gems
moeflon en varken.

VISSOORTEN:
forellen, zalm,
snoek en witvis

Voor meer informatie bellen naar J. C. Sportpromotion, tel. 05221-1785

BEMIDDELINGSBURO SILVERTANT

SPECIALIST IN JACHTREIZEN NAAR :

o.a. BULGARIJE - CHINA - SOVJET-UNIE - SCHOTLAND

In 1986 werd door onze gasten
Goud, Zilver en Brons geschoten
voor f 350,- per bok.

Wilhelminastraat 23 - 6391 JS Landgraaf - Telefoon 045-311286

Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer

MINISTERIE VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Bezuidenhoutseweg 73 - Postbus 20401 - 2500 EK Den Haag
Telefoon 070-793911

ADRESSENLIJST

PROVINCIE	DISTRICTS- HOOFDEN FAUNA- AANGELEGENHEDEN	KANTOREN VAN DE CONSULENTEN N.M.F.	
Groningen	C. L. M. v.d. Rakt	Postbus 30027 Engelsekamp 6	9700 RM Groningen Tel.: 050-239111
Friesland	F. Veenstra	Postbus 2003 Tesselschadestr. 7	8901 JA Leeuwarden Tel.: 058-443313
Drenthe	M. A. Roertert Steenbruggen	Postbus 11 Mandemaat 3	9400 AC Assen Tel.: 05920-27911
Overijssel	W. Nab R. Hoeve	Postbus 604 Assendorperdijk 2	8000 AP Zwolle Tel.: 038-210533
Flevoland	J. Eising	Maeslandt 16	8224 AS Lelystad Tel.: 03200-30574
Gelderland	H. Bardoel T. A. M. Dikker	Postbus 9079 Rosendaalsestr. 64	6800 ED Arnhem Tel.: 085-579111
Utrecht	G. Kreton	Museumlaan 2	3581 HK Utrecht Tel.: 030-520834
Noord-Holland	A. W. Kamminga J. Eising	Postbus 3005 Linnenslaan 2	2001 DA Haarlem Tel.: 023-186160
Zuid-Holland	J. Verhulst P. Oude Elferink	Postbus 30119 Muzenstraat 30	2500 GC Den Haag Tel.: 070-624611
Zeeland	P. C. Remijnse	Westsingel 58	4461 DM Goes Tel.: 01100-37911
Noord-Brabant	G. A. J. M. Schram L. C. Wijlaars	Postbus 1180 Prof. Cobbenhagen- laan 225	5037 DB Tilburg Tel.: 013-678755
Limburg	W. van Loenen	Postbus 103 Lindanusstraat 12	6040 AC Roermond Tel.: 04750-34251